

President Manuel Zelaya – met hoed – heeft gevoel voor mediagenieke momenten, zoals hier, tijdens zijn 'illegale' grensoverschrijding vorige week. FOTO APIESTERAN FELIX

Zompig Honduras

Machtige families willen alles laten zoals het is

door Marie Verheij

Na jaren van betrekkelijke stilte is het hommeles in Midden-Amerika met Honduras als haard van onrust en een staatsgreep als decor. De gekozen president Zelaya, met hoed op, is verdreven en bivakkeert in een tentenkamp aan de grens. De oligarchie neemt de regie in handen en wil de macht met niets en niemand delen.

Een paar decennia geleden haalde Honduras regelmatig de pers. Dat was in de jaren dat het land sterk onder invloed stond van buurland Guatemala en het speeltuintje was van de Verenigde Staten. De rol van bananenbedrijven c.q. de United Fruit Company was toen zo groot, dat er van een *bananenrepubliek* werd gesproken. In de jaren tachtig gebruikten de VS Honduras als basis om van daaruit de contra's in Nicaragua te helpen. Deze maand is het veertig jaar geleden dat Honduras in het nieuws kwam door de voetbaloorlog met het buurland El Salvador, in 1978 treffend beschreven in een boek door de Poolse historicus en journalist Ryszard Kapuscinski. In vier dagen tijd kwamen er meer dan 5000 mensen om het leven, raakten er 10.000 gewond en werden 50.000 mensen dakloos. De natuurramp van 1998 eiste eveneens een tol van 5000 doden; dat was toen de orkaan Mitch over Honduras raasde, met catastrofale gevolgen voor de infrastructuur en de oogsten.

VERSTRENGELD IN EEN VERSTIKKENDE RELATIE

Sindsdien viel het stil rond het groene en zompige Honduras. Een klein grensgeschild met het buurland Nicaragua werd in der minne geschikt. De VS hadden de handen

GOD IS MET ONS, DE KARDINAAL HEEFT HET ZELF GEZEGD

vol aan zichzelf en trokken zich terug uit Midden-Amerika. Daarmee zakte Honduras (met iets meer dan 7,5 miljoen inwoners) weg in de vergetelheid. Het werd een door zware corruptie geteisterd land, waar de mensen gewend zijn aan retoriek en symbolische dadendrang. Zeventig procent van de bevolking is arm. „De rol van de Rooms-Katholieke Kerk is er bijzonder groot met kardinaal Rodríguez aan kop”, weet Bas Wiersma, oprichter van Homeless Child in El Progreso. „De mensen zijn buitengewoon gelovig en degenen die tegen de afgezette president Zelaya zijn, zeggen 'God is met ons, kardinaal Rodríguez heeft het zelf gezegd.'”

Omdat Honduras een burgeroorlog noch een grove dictatuur naar Zuid-Amerikaanse snit kende, maakte niemand zich ongerust over de politiek en de ambities van Manuel

(Mel) Zelaya, telg uit een familie van grondbezitters en in november 2005 aangekomen als president. Zelaya leek aanvankelijk weinig geïnteresseerd in het lot van de burger. Toch sloeg hij een heel ander pad in, zegt Wiersma, die sinds 2002 in het land werkt en een kleinschalig project voor straatkinderen en kansarme vrouwen leidt. „Tijdens zijn mandaat schoof hij steeds verder op naar links tot hij tegen de zin van zijn partij aansluiting zocht bij het ALBA, het linkse blok van Cuba, Venezuela, Bolivia, Nicaragua en Ecuador. Hij sloot deals om Venezolaanse olie te ruilen voor Hondurese melk en raakte verstrengeld in een verstikkende relatie met Chávez. Zijn partijgenoten zagen met afschuif toe hoe hij zich in de armen van de zeer linkse leider begaf. Hij verloor telkens meer steun en kwam ten slotte in een isolement terecht.”

EEN HEILSSTAAT NAAR CHÁVEZ-MODEL

In maart 2009 kreeg de in eigen land verenzaamde Zelaya het idee een referendum te organiseren waarin hij de bevolking zou vragen of zij in de algemene verkiezingen van 29 november behalve de president, een parlement en een lokaal bestuur ook leden zouden kiezen voor een constitutionele ver-

gadering die de grondwet moest gaan veranderen. Hij vond dat de grondwet de rijke klasse bevoordeelde en wilde die wijzigen. Behalve de uiterst linkse Democratische Unie (UD) namen alle politieke partijen en maatschappelijke organisaties meteen afstand van dit idee. Tegenstanders vreesden dat Zelaya alleen een hervervorming nastreefde en een heilsstaat naar Chávez-model wilde oprichten. Zelaya sprak dat tegen. Hij zei voorstander te zijn van een systeem met een herkiezbare president. Maar hij wilde zichzelf niet herkiezbaar stellen en wenste de weg te effenen voor een nieuwe president in januari 2010. Bovendien zou hij het antwoord van de kiezers met betrekking tot de constituanten respecteren. Vrijwel alle partijen in Honduras noemden het referendum niet legaal, omdat de grondwet zo'n instrument niet toelaat, stelt Fede Dewulf vanuit Santa Rosa de Copán, een 31-jarige Belg met een master Talen en Culturen Latijns-Amerika van de Universiteit Leiden op zak. Dewulf meldt een interessant detail: „Via een uitspraak van het Hooggerechtshof werd de volksraadpleging vrijwel meteen ongrondwettelijk verklaard. Zelaya aanvaardde die uitspraak en veranderde zijn plannen door de naam van de consultatie te veranderen tot *encuesta* (enquête) van het

volk. Daarmee accepteerde hij dat de consultatie niet *vinculante* was, met andere woorden: niet sluitend en legaal geen kracht geeft. Over de *encuesta* sprak het Hooggerechtshof zich nooit uit.”

COMITÉ MOET BESLISSEN OF ZELAYA MENTAAL ZIEK IS

De volksraadpleging stond gepland voor 28 juni 2009 en zoals te doen gebruikelijk gaf Zelaya het leger de opdracht de stembussen te installeren. De legerleiding weigerde dit te doen, waarop Zelaya de legerchef ontsloeg. Wat daarna gebeurde is (deels) bekend. Het Nationaal Congres riep een comité in het leven dat moest beslissen of Zelaya mentaal ziek was en afgezet kon worden. Daarop zei Zelaya zich niet te willen laten hervervormen en zich te beroepen op de *Ley de participación ciudadana* (Wet van burgerlijke participatie), die aangeeft dat een referendum in zijn geval zeker mogelijk was. Vervolgens gaf hij de politie het bevel het referendum te organiseren en tegelijkertijd waarschuwde hij voor een militaire coup. Kort erna werd Zelaya uit zijn huis gezet en in pyjama met het presidentieel vliegtuig gedropt in Costa Rica. Die middag werd in het parlement een ontslagbrief van Zelaya voorgelezen en zonder discussie aanvaard. Vanuit Costa Rica verklaarde Zelaya telefonisch en live op de Spaanstalige CNN dat hij nooit ontslag had genomen en ook nooit zou nemen. Een uur later werd parlementsvoorzitter Roberto Micheletti van de Liberale Partij unaniem door het parlement aangesteld als nieuwe president. De afzetting gebeurde eenparig, maar de UD was niet aanwezig. Dewulf vindt dat veelzeggend, zoals hij nog veel meer kritische vragen heeft over de toedracht in Tegucigalpa. „Er werd bijvoorbeeld niet verklaard waarom Zelaya het land was uitgezet en door wie. Het leger was nooit te zien voor een camera en gaf geen enkele verklaring.”

BEIDE KAMPEN GOOIEN MET MODDER NAAR ELKAAR

Uiteindelijk is de staatsgreep het gevolg van de mediaoorlog tussen de regering en het parlement die de polarisatie onder de bevolking sterk aanwakkerde, denkt Dewulf. „De sfeer is verziekt: de gemoederen van de voor- en tegenstanders van Zelaya raakten zo verhit dat in beide kampen enkel met modder naar elkaar werd gegooid. Zelaya kreeg geen zendtijd meer en werd in de media persoonlijk aangevallen. Hij besloot zelf een staatskrant en -zender op te richten, die uiteraard weer net zo gekleurd is als de andere.” Bas Wiersma sombert over de toekomst. „Honduras wordt, veelal achter de schermen, geleid door ongeveer een dozijn almachtige families die alle touwtjes stevig in handen houdt en belang heeft bij de handhaving van de status quo.” Een meerderheid in Honduras ziet Zelaya het liefst niet meer terugkeren, vermoedt Wiersma. „Men wil graag dat de interim-regering aanblijft, dat eind november verkiezingen worden gehouden opdat de nieuwe president in januari 2010 de fakkel kan overnemen.” De meeste Hondurezen voelen zich gekwetst door de misprijzende houding van de internationale gemeenschap. „Washington heeft de nieuwe regering in eerste instantie sterk afgekeurd, maar nu er enkele conservatieve republikeinen druk uitoefenen op Obama om de regering te erkennen, hebben de VS hun toon aangepast. In wezen komt het Amerika namelijk goed uit dat Zelaya weg is omdat hij net als Chávez & Co. fel gekant was tegen hun 'imperium'. Tegelijkertijd heeft zowel *Corporate America* als de conservatieve politiek geen baat bij verandering, want Amerikaanse multinationals zijn beter af met een kleine elite die de boel regeert.”

Bij de foto in het Nederlands Dagblad van zaterdag 25 juli: bagagestoring op Schiphol bij de grote vakantie-uittocht.
FOTO GPD / JORRIT KNUVELDER

Uittocht

Hoop, dat uw vlucht niet op de sabbat valt en dat uw kinderen u helpen dragen en dat de honger met de warmte u voorbijgaat

en dat de stem niet door de ruimte schalt met kwaad bericht van allerlei vertraging of dat uw koffers u zojuist hebben verlaten

want u bent machteloos. De zomer is begonnen: u bindt uw jasje om uw middel. U wordt opgehaald

en al het volk gaat met u mee. Het vliegtuig komt, dat kan niet anders, want u hebt betaald

maar nu nog niet – u zult gezichten zien en later pas uw koffer. Heel misschien.

MENNO VAN DER BEEK